

Анна Гайдаш

кандидат філологічних наук, доцент

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ

СЮЖЕТНО-КОМПОЗИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДНОАКТНОЇ КОМЕДІЇ МЕРІ ЛУЇС ВІЛСОН «ЗАГУБЛЕНІ» (2000)

Звернення авторів нової драми до одноактної п'єси наприкінці ХІХ ст., що сприяє подальшій популярності цієї жанрової форми, П.Сонді пояснює природою драми, яка в той час намагається подолати кризовий період – вирватися з полону класицизму (ХVІІ-ХVІІІ сс.) і реалізувати соціальний потенціал. Одноактівка концентрує драматичну напругу і заінтригованість міжособистісної дії, які, за словами Сонді, у ХІХ ст. нівелюються внаслідок самотності, ізоляції та безсилля людини [3, с. 70]. П.Паві додає до визначення одноактівки швидкий ритм твору та «реалістичне штрихування» [2, с. 307]. Недосліджені в українській науці про літературу одноактні твори Мері Луїс Вілсон (нар. 1931) демонструють зреалізований потенціал короткої драматичної форми сучасного театру США. Публікації та театральні вистави за творами Вілсон не лише сприяють популяризації одноактівки, а й роблять її актуальною в контексті драмознавства. На матеріалі п'єси М.Вілсон «Загублені» («Lost») простежимо сюжетно-композиційні особливості одноактівки з позицій літературознавчої геронтології.

Сюжет «Загублених» обертається навколо зборів і поїздки двох давніх подруг на ланч у центр міста. Подієвість сюжетної лінії формується як за допомогою діалогу Гелен та Еліс, так і власне дією засобам / за посередництвом драматичної ілюзії: дві стільця на порожній сцені мають уособлювати автомобіль Еліс, на якому подруги їдуть обідати. Під час поїздки внаслідок безперервних балачок Еліс втрачає увагу, машина з'їжджає у кювет і перевертається. Жінки опиняються догори дригом, але розмов не припиняють. У результаті цієї пригоди кожна з них пригадує забуті імена й назви та події з минулого, що призводить до комедійної

кульмінації – звинувачення Гелен у тому, що вона увела хлопця Еліс у третьому класі. Втім подруги примирюються і вирішують вибиратися з перевернутого авто. У відкритому фіналі п'єси дійові особи продовжують шукати загублені речі і згадувати, що робили раніше. Драматичний конфлікт виопуклює вплив вікових змін на поведінку Гелен та Еліс під час їхньої подорожі до міста, що посилює комедійність твору: Гелен не може знайти свої окуляри, які виявляються у неї на носі, та збирається на ланч у капцях; Еліс забуває про ключі від помешкання в дверях квартири та намагається сісти не в свій автомобіль, і т.д.. У характеристиці дійових осіб драматург вдається до ейджистського евфемізму, визнаючи жінок як представниць «невизначеного віку», що ускладнює читацьку рецепцію в експозиції твору. Вік персонажів є важливим чинником при аналізі та постановці одноактівки. Без пошуку й інтерпретації геронтомаркерів авторський замисел твору може бути невірно потрактований, оскільки забудькуватість, що призводить до відчуття «загубленості», унаочнене назвою п'єси, у молодших вікових періодах є скоріше романтичною рисою, тоді як у пізній зрілості проблеми із пригадуванням сигналізують про психологічні та фізіологічні зміни.

Частотними вказівками на пізню зрілість є переважно антропоніми, які Еліс та Гелен пригадують лише згодом. Проте неможливість миттєво пригадати власні назви або недавні дії не обов'язково свідчить про приналежність мовця до третього віку; у будь-якому віці людині властивий феномен «крутиться на язиці» (*presque vu*), коли ми не можемо одразу загадати потрібне слово. Важливими для ідентифікації віку дійових осіб «Загублених» є два епізоди: у першому з них Еліс згадує про спільний з Гелен дівчачий клуб «The Betty Grables», закритий для вступу усіх сторонніх. Посилання на Елізабет Рут «Бетті» Грейбл, американську акторку і співачку, популярну в середині ХХ ст., в п'єсі, прем'єра якої відбулася 2000 р., дозволяє висновувати про пізню зрілість дійових осіб. Другим епізодом є згадка про поширену у 1950-х роках зачіску помпадур. Непрямими геронтомаркерами, за допомогою яких ідентифікуємо вік дійових осіб, є звернення до театральних вистав, драматичних творів, акторів, драматургів, художників-імпресіоністів, обговорення яких підштовхують реципієнта до уявлення старших

персонажів в ролі подруг. Єдиним прикладом самостереотипізації є репліка Гелен, яка через поганий зір називає себе сліпою куркою [5, с. 528].

Комедія «Загублені» сповнена метатеатральні та інтертекстуальності. Мері Вілсон – знана у США театральна актриса і кіноакторка («Кладовище домашніх тварин», 1989). Однієї з її останніх гучних ролей є 91-річна Віра з п'єси Е.Герцог «4000 міль» у позабродвейській виставі 2012 р. (Lincoln Center Theater). Вперше надрукована у 2002 р. [5], комедія «Загублені» відкриває збірку семи одноактних п'єс Вілсон під назвою «Театральні хайку» (2011), про яку пише «New Orleans Times Picayune», що твори зі збірника є проникливими спостереженнями жінкою-драматургом буденних епізодів, які стисло відтворюють потужні емоції й нестандартні ситуації. Поетичний жанр хайку поєднує візуальне та акустичне, подібно до театральної вистави, основою якою залишається текст драми. У 2014 р. в рамках навчального акторського проекту (м. Денвер) було реалізовано постановку «Загублених», при перших моментах перегляду якої оприявлюється дискурс старіння та його аспект загубленості специфічне функціонування пам'яті у пізній зрілості [4].

Відкритий фінал одноактівки – продовження подорожі дійових осіб до місця призначення – демонструє, з одного боку, невирішений драматичний конфлікт або авторську відмову від «очікуваного рішення» [1, с. 53]. З іншого боку, в рамках літературознавчої геронтології такий фінал пропонує метафору «відкритої дороги», подорожі, що сприяє розвитку персонажів «третього віку» і сприяє мінімізації ейджистської свідомості, зокрема стереотипних уявлень про залежність й малорухомість старості (за Б.Ваксман).

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмут Б. Вступ до аналізу драми. Житомир. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 220 с.
2. Паві П. Словник театру. Львів, Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 640 с.
3. Сонді П. Теорія сучасної драми. Пер. з нім. М. Ліпісівіцького, С. Соколовської. Житомир. Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2015. 132 с.

4. Lost. A showcase of actors studying at The Acting Studio, Denver Colorado.
https://youtu.be/DOy2u8_MYuo

5. Wilson M. Lost. Leading women: plays for actresses II (ed. by Eric Lane and Nina Shengold). N.Y. Vintage Books, 2002. P. 525-537.